

**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 27 / 2016-05

**TÜRKİYE TEKSTİL SEKTÖRÜNDE ULUSLARARASI REKABET GÜCÜNÜN
AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER YÖNETİMİ İLE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Safiye ÇÖP*

Muhittin ADIGÜZEL**

* safiye.cop@lcwaikiki.comT.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Uluslararası Ticaret Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

** madiguzel@ticaret.edu.trT.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Öğretim Üyesi İşletme Fakültesi İktisat Programı Yrd. Doç. Dr. Muhittin ADIGÜZEL

Türkiye Tekstil Sektöründe Uluslararası Rekabet Gücünün Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Yöntemi İle Değerlendirilmesi

Özet

Küreselleşmenin etkisi ile ekonomik, teknolojik, politik ve ticari alanlarda değişimler yaşanmaktadır. Ülkemizin ekonomik gücünü yükseltmesi, gelişmiş ülkeler arasında yer alması ve toplumun refahı için imalat sanayisinde büyük paya sahip olan tekstil sektörünün rekabet gücünü artırılması gerekmektedir. Bu araştırmamızın amacı; Türkiye tekstil sektörünün rekabet gücünü Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) yöntemi ile belirlemek ve özellikle geliştirilmesi gereken alt sektörleri tespit etmektir. Bu kapsamda Trade Map veri tabanından yararlanılarak, Türkiye'nin 2006-2015 yılları arasındaki tekstil sektörüne ait ithalat ve ihracat verileri analize tabi tutulmuş; 33 alt sektörün rekabet gücünün yüksek, 18 alt sektörün rekabet gücünün sınırda ve 38 tekstil alt sektörünün rekabet gücünün düşük olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler, Rekabet, Uluslararası Rekabet Gücü, Tekstil

The Evaluation Of International Competitiveness In Turkey's Textile Sector With The Method Of Revealed Comparative Advantages

Abstract

It's been having a change in the fields of economic, technologic, politic and trading with the effect of globalization.. It's necessary that our country increase its economic potential, is one of the developed countries and the textile sector that has a big share in manufacturing industry increase its competitiveness for the welfare of society. The main aim of our study is to determine the competitiveness of Turkey's textile sector with the method of RCA and to identify the sub-sectors which are particularly needed to develop. Within this scope, Turkey's import-export data between the years of 2006-2015 have been subjected to analyzing by making use of the database of Trade Map, and it's been detected that the competitiveness of 33 sub-sectors are competitive, 18 of them are border on competitiveness and 38 of them have low competitive power.

Key Words: Revealed Comparative Advantages, competition, International Competitiveness, Textile

Giriş

Küreselleşen dünyada rekabet gücünü kazanmak, elde edilen rekabet gücünü korumak ve geliştirmek günden güne zorlaşmaktadır. Rekabet yarışında rakipler karşısında üstünlük kazanmak için sektörlerin rekabete etki eden faktörlerini incelemek ve irdellemek gerekmektedir. Dünya’da artan rekabet ortamında Türkiye’de imalat sanayinde önemli yere sahip olan tekstil sektörünün, avantaja sahip olduğu alt sektörleri koruması ve yeni alt sektörler için rekabet gücü kazanması önem taşımaktadır.

Bu çalışmayla, Türkiye’nin tekstilin alt sektörleri için rekabet gücü araştırılmış, AKÜ yöntemi ile ölçme yapılarak rekabet gücünün var olduğu, yüksek olduğu, sınırda olduğu veya düşük olduğu alt sektörler belirlenmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde teorik olarak rekabet, rekabet çeşitleri, rekabet gücü, rekabet düzeyleri, rekabet gücüne teorik yaklaşımlar, rekabet gücüne etki eden faktörler ve rekabet gücü ölçme yöntem ve teknikleri üzerinde durulmuştur. Rekabete etki eden faktörler irdelenmiştir. İkinci bölümde, tekstil sektörünün, tanımı, dünyada tekstil sektörü ve Türkiye’de tekstil sektörü hakkında bilgi verilmiştir. Son bölümde ise Türkiye’nin tekstil sektörüne ait GTİP 50-59 arasındaki (GTİP 57 hariç) tekstilin alt sektörlerine ait ithalat ve ihracat rakamları kullanılarak, dünya tekstil ticaretinde hangi alt sektörlerde rekabet gücümüzün olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmada Ballasa tarafından ortaya atılan Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) yaklaşımının Vollrath tarafından geliştirilen RCA (Revealed Comparative Advantage) indeksine göre tekstil sektörünün 2006-2016 yılları arasındaki on yıllık dönem için rekabet gücü analiz edilmiştir.

1. Rekabet, Rekabet Gücü ve Ölçülmesi

Rekabet makro ekonomik olarak, ithalat ihracat oranlarını ve performansını, aynı zamanda cari işlemler dengesini yansıtan birden fazla boyutu olan bir kavramdır. Üretim de rekabet kavramı, ihracat fiyatları, karlılık oranları ile birim iş gücü maliyetleri olarak ölçülmektedir (Waheeduzzaman ve Ryans, 1996:11). Rekabet avantajından söz ederken Porter’ın elmas modelinde bahsetmek gerekir. Porter teknolojik değişimleri de göz önünde bulundurarak rekabet avantajlarını ve uluslararası alanda rol oynayan firmaları mercek altına almıştır ve dört temel bileşen ile ifade etmiştir. Ülkelerin rekabet avantajını belirleyen bu bileşenler; faktör koşulları, talep koşulları, firma yapısı stratejisi ve rekabet, ilgili ve destekleyici kuruluşlardır (Porter, 1990:78). Tüm bu değişkenlerin ülkelerin rekabet edebilmelerinde önemli birer bileşen olduğu ifade edilebilir.

Porter, ulusal ölçekle rekabet gücünün verimlilik ile aynı anlamda olacağını belirtmiştir (Reinert, 1994:2). Ülkeler açısından rekabet gücü, bir ülke tarafından üretilen ürün veya hizmetin, diğer ülkeler tarafından üretilen ürün veya hizmet ile kıyaslandığında fiyat, kalite, ürün güvenliği, doğru zamanda teslim veya hızlı teslim gibi birçok alanda rekabet içinde olması, ülkelerin kendilerine ait rekabet gücünün olduğunu göstermektedir (Gürpınar ve Sandıkçı, 2008:106). Dünya Ekonomik Forumunun yıllık endeks çalışmasında ulusal rekabet gücü ‘ülkenin üretkenliği belirleyen kurum politika ve faktörler’ olarak ifade edilmiştir.. (WEF, 2011). Fagerberg’e göre (1988:355) ülkenin rekabet gücü, “temel ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesi ve özellikle dış ticaret bilançosunda problemler yaşamadan, gelir ve istihdam oranında büyümenin sağlanmasıdır”. Uluslararası rekabet gücü en çok firmaların verimliliği ve üretkenliğinden kaynaklansa da rekabet gücünün sürekli olması ve dış etkileşimi yenilikçiliğe bağlıdır. Piyasa dışı bu etkileşimin büyük bir kısmı devletin uyguladığı politikalar ile yakından ilgilidir (Aktan ve Vural 2004:16). Uluslararası rekabet fiyat kıyaslamasında döviz kuru, faiz, enflasyon ve işsizlik oranı gibi faktörlerin etkisi önemlidir (Koç ve Özbozkurt, 2014:86). Günümüzde ülkelerin uluslararası rekabet gücü sık sık incelenmekte olup, Dünya Rekabet Yıllığı altında Uluslararası Yönetim ve Geliştirme Enstitüsü olan IMD (International Inttitute for Management Development) ve Dünya Ekonomik Forumu WEF (World Economic Forum) gibi kurumlar tarafından rekabet gücünün gösteren indeksler yayınlanmaktadır (Koç ve Özbozkurt, 2014:86). Bu IMD raporlarına bakıldığında Türkiye’nin 2015 rekabet yıllığında 40. sırada olduğu görülmektedir (<http://www.imd.org>¹). Dünya Ekonomik Forumu 2015 - 2016 küresel rekabet raporunda Türkiye 140 ülke arasında 51. sırayı almıştır. Bir önceki yıla göre altı basamak gerilemiştir. (WEF, 2016).

Uluslararası rekabet gücünü belirleyen faktörler arasında en önemlileri makro ekonomik yapı, döviz kuru, kur değişimleri ve kur politikaları, kişi başına düşen milli gelir, dış ticaret korumacılık politikaları, dış ticaret yapısı, iş gücü ve maliyeti, üretim faktörlerinin verimliliği ve kapasitesi, faiz oranları, vergiler, altyapı, kalite, iç talep yapısı, ülkenin ekonomik durumu, halkın eğitim durumu, demografik yapı, kültürel yapı, devletin ekonomideki yeri şeklinde sıralanabilir (Atik, 2005:57; Timurçin, 2010:52). Ülkelerin rekabet gücünün korunması ya da var olanın geliştirilmesi için bu ve bu tür faktörlerin tamamının doğru şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Fakat hangi faktörlerinin daha etkin olduğu hakkında Altay’ın da (2006:57) belirttiği gibi fikir birliği söz konusu değildir. Bunun için farklı rekabet gücü ölçüm yöntemleri ortaya atılmıştır.

Görelî bir ölçüt olan rekabet gücü kavramı, ülkelerin ve sektörün, birbirleri ile kıyaslandığında mevcut durumlarını ortaya koymakta kullanılmaktadır (Demir, 2001:46). Uluslararası rekabet gücünü ölçmek için çeşitli ölçüm yöntemleri geliştirilmiştir. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler, Net İhracat Endeksi, İhracat Piyasa Payı Endeksi, İhracat Benzerlik Endeksi, Görelî İhracat Performansı, Ticaret Çakışması, Ticaret Entropi Endeksi ve Uygunluk Katsayısı yöntemleri ülkeler arasındaki rekabeti ölçmede en çok kullanılan yöntemlerdendir (Yazmacıoğlu, 2006:46). Rekabet gücünü belirleme de en çok kullanılan yöntemlerden biri de Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (Revealed Comparative Advantage) (RCA) yöntemidir. Karşılaştırmalı üstünlükler, fiyat ve diğer değişkenlerin ölçülmesindeki zorluklar nedeniyle, ticaret sonrası verilere dayalı hesaplamaların kullanımıyla ortaya konan geçerli ve güvenilir bir yöntem olarak ele alınmaktadır (Çakmak, 2005:69). Vollrath, açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere ilişkin üç çeşit tanım yapmıştır. Birincisi, ihracat kadar ithalatı kapsayan göstergeyi, görelî ticaret avantajı (RTA) olarak tanımlamıştır. Endeks, Ballasa endeksine eşit olan görelî ihracat avantajı (RCA) ile görelî ithalat avantajı (RMA) arasındaki fark olarak hesaplamıştır (Vollrath, 1991). Vollrath (1991) tarafından görelî ithalat avantajının da dahil edilerek formüle edildiği RCA indeksi şöyledir:

$$\text{RCA}_{ij} = (X_{ij} / X_{it}) / (X_{wj} / X_{wt})$$

Burada X_{ij} ve X_{wj} ; i ülkesinin j malı ihracatını ve j malının dünya ihracatını gösterirken X_{it} ve X_{wt} ; ülkenin toplam ihracatını ve dünya toplam ihracatını göstermektedir (Balassa, 1965). Gerçekleştirilen araştırmada da bu yöntem kullanılarak tekstil sektörüne ilişkin rekabet gücü düzeyleri belirlenecektir.

2. Tekstil Sektörü

Tekstil sektörü, pamuk, yün, elyaf, jüt ve kenevir, suni ve sentetik elyaf gibi hammaddelerin kullanıldığı en eski sektörler arasındadır (Taşlıçay, 2007:5). Tekstil sektörü yeni teknolojiye dayalı teknik tekstil ürünlerinden son yıllarda üretim yelpazesine dahil olan iplik, dokuma, konfeksiyon, hazır giyim ve halıcılık sektörlerini de bünyesinde barındırmaktadır (Aruoba,1999:31). Daka'nın da belirttiği gibi tekstil sektörü, elyaftan giyim eşyasına bir çok alt sektörü bünyesinden barındıran geniş bir ürün yelpazesine sahiptir (2008:11). Gümrük Tarife Cetveli (GTİP)'nin 50-60 arası fasılları ve 63 fasıl grubunun bir kısmını kapsayan ve bir çok sanayi ile etkileşim halinde olan tekstil sektörü farklı sektörlerde girdi sağlamaktadır (Ekti, 2013:6). Küreselleşmenin de etkisi ile sektörün ticaret hacmi artmış ve gerek mikro gerek makro açıdan rekabet yoğunlaşmıştır. Özellikle Türkiye için tekstil Türkiye'nin petrolü

olarak adlandırılırken ve sektörün ekonomiye olan katkısı göz önünde bulundurulduğunda, rekabet gücünün artırılması ve sürdürülmesi hayati önem taşımaktadır (Yücel, 2010:229).

Kotaların kalkması ve Çin'in DTÖ'ye üyeliği ile verimlilik ve kaliteye ilaveten fiyatın önem kazanması ile rekabet ortamı çok boyutlu bir yapıya bürünmüştür (Afatoğlu, 2013:6). Kotaların 2005 yılında kalkması ile Çin tekstil ihracatı büyük artış yakalamış ve Çin ihracatta en büyük artışı yakalayan ülke haline gelmiştir (Uzunoğlu, 2008:24). Türkiye'nin tekstil ihracatına bakıldığında 2014 yılında 8.538 milyon dolarlık bir ihracat değerine ulaşıldığı, İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birliklerinin verilerinde görülmektedir (<http://www.itkib.org.tr>). Araştırmamızda ihracat ve ithalata ilişkin verilerden hareketle, 2006-2015 yılları arasındaki 10 yıllık dönemde GTİP 50-59 fasılların (GTİP 57. Hariç) tüm alt sektörlerinin rekabet gücü AKÜ yöntemi ile belirlenmiştir.

3. Araştırmaya İlişkin Yöntem ve Bulgular

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın bu bölümünde Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP) 50 ve GTİP 59 faslındaki (57 GTİP hariç) 90 alt sektörün 2006- 2015 yılları arasındaki rekabet gücü Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Faydalanılan formül aşağıda yer almaktadır.

$$\rightarrow RCA = (\ln [(X_j / X_t) / (M_j / M_t)]) * 100$$

Bu çerçevede, RCA'lara göre sektörlerin rekabet gücü; $RCA > 50$ ise o sektörün rekabet gücünün yüksek, $-50 < RCA < 50$ ise o sektörün rekabet gücünün sınırda olduğu, $RCA < -50$ ise o sektörün rekabet gücünün düşük olduğu kabul edilmektedir.

Araştırmada Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC) tarafından ülkelerin gümrüklerinden ithalat ve ihracat verilerinin derlendiği Trademap Veri Tabanından yararlanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Bulguları

Türkiye'nin en önemli sektörlerinden biri olan tekstil sektörünün 2006 sonrasındaki son 10 yıllık dönemde sahip olduğu rekabet gücünü değerlendirmek amacıyla GTİP 50 ve 59 arasında yer alan, (GTİP 57 hariç ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplama grubu hariç) tüm gruplar ve bu gruplara ait alt gruplar incelenmiştir. Her bir grup için tek tek Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) değeri Tablo 3.1.'de görülmektedir.

Tablo 3.1. GTİP 50- GTİP 59 (GTİP 57 hariç) İçin Hesaplanan Akü Değerleri

GTİP	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
50	-189,82	-450,83	-239,16	-193,28	-205,63	-215,67	-224,50	-223,63	-253,64	-245,78
51	-50,10	-44,34	-48,90	-54,89	-43,79	-42,97	-51,26	-27,04	-35,77	-41,81
52	-12,70	-28,16	-17,34	-34,41	-52,72	-25,14	-7,84	-10,74	-23,29	-6,88
53	-174,04	-151,35	-163,71	-191,41	-214,82	-196,70	-224,13	-195,76	-213,97	-223,15
54	16,79	5,45	7,04	0,62	2,20	5,12	-17,71	11,85	-4,22	-7,68
55	5,27	-30,53	-31,07	-31,88	-30,17	-23,55	-27,00	-12,29	-15,16	-16,16
56	-22,32	-32,96	-44,83	-34,07	-0,78	34,82	54,58	60,21	55,03	54,08
58	154,59	150,32	136,12	128,34	129,30	138,09	133,98	152,64	146,97	175,01
59	74,94	63,57	44,99	28,34	32,65	35,17	15,58	30,74	14,78	16,02

Türkiye’de tekstil sektöründe GTİP 50 ipek ve GTİP 53 bitkisel lifler, kâğıt ipliği ve kâğıt ipliğinden dokunmuş mensucat ürün gruplarında AKÜ değerinin -50’den düşük; GTİP 51 yün, hayvan kılından iplik ve dokunmuş mensucat, GTİP 52 pamuk, GTİP 54 sentetik ve suni filamentler, GTİP 55 sentetik ve suni devamsız lifler ve GTİP 56 vatka, keçe, dokunmamış mensucat, sicim, kordon, halat ve bunlardan mamul eşya ürün gruplarında AKÜ değerleri -50 ile +50 sınır değerleri arasında; GTİP 58 özel dokunmuş mensucat, tuftedilmiş dokumaya elverişli mensucat, dantela, duvar halıları, şeritçi ve kaytancı eşyası, işlemler grubunda AKÜ değerleri +128 ile +175 arasında değişmiştir. Türkiye’nin 58 GTİP grubunda rekabet gücünün yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye’de tekstil sektörüne ait alt 89 sektör için AKÜ değerleri tek tek hesaplanmıştır. Bu alt sektörlere ait olan AKÜ değerleri aşağıdaki Tablo 3.2.’de yer almaktadır.

Tablo 3.2. GTİP 50- GTİP 59 (GTİP 57 hariç) Alt Sektörler İçin Hesaplanan Akü Değerleri

GTİP	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Rekabet Gücü Durumu
5003	-842,85	-1002,89	-1026,92	-843,59	-801,44	-729,32	-833,44	-949,59	-750,50	-1016,55	Rekabet Gücü Düşük
5004	-162,06	-220,93	-118,32	-167,25	-165,08	-320,82	-173,39	-155,45	-179,88	-87,13	Rekabet Gücü Düşük
5006	-88,62	-110,10	-225,51	-244,80	-214,89	-156,90	-199,87	-174,36	-161,36	-131,46	Rekabet Gücü Düşük
5007	105,50	-23,65	-26,67	34,32	24,98	110,76	68,47	11,43	-6,25	-9,20	Rekabet Gücü Sınırdadır
5101	-51,90	-13,98	-40,67	-108,21	-45,20	-34,44	-32,69	29,31	46,08	32,03	Rekabet Gücü Sınırdadır
5102	212,55	148,16	95,65	101,60	213,44	105,60	71,66	56,93	108,12	-66,27	Rekabet Gücü Düşük
5103	-258,04	-192,98	-269,61	-397,50	-306,06	-163,69	-282,26	-195,07	-267,54	-147,97	Rekabet Gücü Düşük
5104	-1054,54	-1059,82	-1068,63	-1054,24	-561,98	-780,00	-1056,18	-888,56	-768,05	-721,88	Rekabet Gücü Düşük
5105	156,65	184,66	31,23	-14,77	-54,17	-6,75	-113,89	34,75	43,14	101,54	Rekabet Gücü Var
5106	968,01	980,61	471,99	431,52	496,56	1015,86	1216,95	981,63	970,39	-45,22	Rekabet Gücü Var
5107	-77,53	-59,73	-44,88	-31,28	-106,62	-60,28	-63,59	-70,83	-87,85	-45,22	Rekabet Gücü Düşük
5108	-53,26	-191,58	-234,94	-80,80	-160,66	-284,34	-219,70	-385,10	-358,08	-276,31	Rekabet Gücü Düşük
5109	71,23	63,32	40,66	47,48	122,52	101,86	107,24	102,93	72,70	55,23	Rekabet Gücü Var
5111	-234,08	-269,51	-181,78	-197,34	-314,25	-367,40	-348,97	-388,51	-363,13	-303,89	Rekabet Gücü Düşük
5112	2,62	7,39	-5,82	-0,99	14,16	4,72	0,33	28,61	12,89	-9,32	Rekabet Gücü Sınırdadır
5113	-168,90	-110,05	-74,27	-12,42	42,33	37,98	77,26	146,72	-3,86	50,67	Rekabet Gücü Sınırdadır
5201	516,46	716,33	743,25	607,34	469,49	638,29	785,54	569,10	525,20	480,98	Rekabet Gücü Var
5202	519,89	474,64	421,27	385,07	378,37	399,06	320,93	331,91	363,96	316,79	Rekabet Gücü Var
5203	85,99	51,15	1,46	-58,13	-64,91	-112,61	-64,00	-66,81	-60,92	-83,89	Rekabet Gücü Düşük
5204	-459,02	-433,35	-392,10	-384,86	-391,04	-393,85	-377,55	-342,17	-332,54	-314,50	Rekabet Gücü Düşük
5205	30,72	10,10	23,39	-1,17	8,07	32,24	55,84	61,16	54,91	62,13	Rekabet Gücü Sınırdadır
5206	-382,50	-394,15	-352,40	-354,64	32,09	373,68	-295,04	-306,77	-303,37	-279,93	Rekabet Gücü Düşük
5207	-334,23	-369,01	-323,06	-357,41	-429,80	-364,62	-323,67	-324,34	-334,59	-320,66	Rekabet Gücü Düşük
5208	711,63	690,94	612,87	621,73	557,67	542,09	567,85	562,44	552,56	546,82	Rekabet Gücü Var
5209	470,10	457,71	465,46	457,75	408,25	426,85	430,87	335,11	232,52	272,33	Rekabet Gücü Var
5210	131,86	102,47	110,26	113,53	97,70	105,54	142,02	138,07	131,57	139,92	Rekabet Gücü Var
5211	59,33	41,39	15,64	-7,39	12,77	69,40	105,40	123,00	129,37	145,90	Rekabet Gücü Var
5212	-1,10	15,71	24,22	39,69	101,78	42,41	28,44	40,91	62,70	71,92	Rekabet Gücü Sınırdadır
5301	-307,03	-365,52	-315,11	-307,04	-300,73	-358,14	-421,25	-312,47	-315,55	-331,03	Rekabet Gücü Düşük
5304	-1118,84	-1120,83	-1147,16	-1140,28	-1191,93	-1180,05	-1198,94	-1178,90	-1199,81	-1197,87	Rekabet Gücü Düşük

GTIP	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Rekabet Gücü Durumu
5306	-403,86	-575,21	-350,07	-356,78	-574,54	-354,51	-372,87	-400,20	-200,95	-307,69	Rekabet Gücü Düşük
5307	4,30	117,06	146,81	119,63	120,83	105,66	21,41	31,62	-51,80	26,54	Rekabet Gücü Sınırdadır
5308	-248,42	-79,71	-26,93	-41,23	40,88	-31,77	54,37	75,20	14,14	5,84	Rekabet Gücü Sınırdadır
5309	-96,75	-58,86	-49,82	-52,21	-24,18	-15,46	-45,36	-37,75	-30,34	-8,11	Rekabet Gücü Sınırdadır
5310	-385,71	-274,09	-239,11	-80,57	-157,30	-303,11	-265,32	-178,94	-368,14	-399,87	Rekabet Gücü Düşük
5402	352,44	346,47	331,79	312,25	329,53	351,17	352,23	369,50	382,06	391,96	Rekabet Gücü Var
5403	-255,50	-246,50	-334,65	-340,60	-374,92	-306,51	-301,10	-244,17	-234,87	-307,63	Rekabet Gücü Düşük
5404	260,56	334,31	369,15	673,92	453,51	650,25	526,34	765,04	730,14	816,23	Rekabet Gücü Var
5405	-595,89	-593,24	-563,39	-744,31	-672,09	-601,36	-629,22	-690,62	-876,01	-966,95	Rekabet Gücü Düşük
5406	-322,87	-355,33	-350,06	-434,12	-425,43	-397,28	-564,33	-481,04	-478,96	-549,97	Rekabet Gücü Düşük
5407	258,94	238,14	273,19	286,32	295,86	292,73	285,84	313,47	270,31	293,29	Rekabet Gücü Var
5408	607,45	608,78	609,20	497,66	606,72	714,99	696,39	653,57	561,10	580,30	Rekabet Gücü Var
5501	-119,74	-208,17	-248,04	-261,03	-317,03	-264,76	-263,29	-260,96	-366,85	-441,56	Rekabet Gücü Düşük
5502	-245,04	-230,99	-161,64	-19,08	-92,84	-192,05	-268,61	-190,93	-202,44	-507,63	Rekabet Gücü Düşük
5503	-22,23	-104,20	-86,31	-139,77	-122,72	-100,91	-81,03	-69,53	-63,93	-65,42	Rekabet Gücü Düşük
5504	-659,37	-676,52	-665,92	-650,82	-601,23	-732,54	-784,00	-768,32	-764,03	-786,23	Rekabet Gücü Düşük
5505	-435,05	-472,80	-374,87	-413,87	-362,64	-346,61	-363,07	-331,54	-331,09	-323,08	Rekabet Gücü Düşük
5506	242,65	324,88	248,08	129,93	154,46	222,83	188,73	181,12	58,84	396,64	Rekabet Gücü Var
5507	-408,50	-449,06	-420,71	-477,34	-371,65	-316,70	-292,36	-390,25	-322,92	-478,99	Rekabet Gücü Düşük
5508	-217,55	-223,67	-253,78	-235,67	-231,96	-192,56	-202,99	-182,91	-204,42	-167,86	Rekabet Gücü Düşük
5509	119,96	96,63	98,91	82,89	81,14	112,19	102,75	113,71	97,68	110,98	Rekabet Gücü Var
5510	119,07	99,50	-192,29	94,61	101,99	104,56	127,47	86,97	89,43	55,17	Rekabet Gücü Var
5511	34,79	10,20	29,42	43,33	31,01	41,36	47,29	69,14	73,34	61,90	Rekabet Gücü Sınırdadır
5512	-160,82	-180,37	-137,63	-182,69	-150,76	-145,36	-170,93	-152,87	-151,94	-140,92	Rekabet Gücü Düşük
5513	85,39	29,17	33,62	92,55	-160,04	-5,94	-12,82	-254,02	-59,82	-89,03	Rekabet Gücü Sınırdadır
5514	-34,43	-52,67	-35,22	47,05	28,27	-48,17	4,99	64,60	77,42	136,34	Rekabet Gücü Sınırdadır
5515	506,15	470,93	441,83	540,81	467,96	528,10	534,70	529,99	499,02	557,01	Rekabet Gücü Var
5516	-94,23	-99,01	-91,56	-17,89	-88,10	-53,11	-66,69	-57,83	-60,95	-55,39	Rekabet Gücü Düşük
5601	76,32	137,29	151,27	149,33	185,05	205,52	262,31	249,83	239,47	248,55	Rekabet Gücü Var
5602	21,37	31,52	33,33	53,84	75,35	90,93	63,42	91,83	97,02	63,53	Rekabet Gücü Var
5603	-61,85	-65,32	-325,26	-78,94	-44,58	5,41	34,91	46,94	51,47	56,04	Rekabet Gücü Sınırdadır
5604	-43,11	-80,44	-47,02	-10,63	9,75	27,31	-22,56	-73,01	-49,33	-17,82	Rekabet Gücü Sınırdadır

GTIP	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Rekabet Gücü Durumu
5605	-243,41	-214,95	-221,45	-258,68	-219,88	-149,24	-138,39	-89,60	-142,36	-176,20	Rekabet Gücü Düşük
5606	242,47	214,37	194,97	223,33	204,76	202,16	198,59	183,83	139,27	138,97	Rekabet Gücü Var
5607	-80,03	-73,75	-85,18	-31,74	-9,43	0,59	26,83	18,86	40,98	12,39	Rekabet Gücü Sınırdadır
5608	-191,14	-187,97	-146,07	-27,83	-92,38	-124,55	-83,30	-84,75	-20,05	-36,53	Rekabet Gücü Var
5609	-8,22	-33,24	-43,59	-15,01	-22,50	-14,23	4,36	16,07	30,33	40,23	Rekabet Gücü Sınırdadır
5801	546,32	581,22	629,02	593,59	375,53	444,51	472,38	583,49	678,89	656,92	Rekabet Gücü Var
5802	-5,85	-29,88	-13,22	168,64	261,21	309,86	274,49	267,06	162,04	24,01	Rekabet Gücü Var
5803	-640,73	-693,07	-449,17	-310,52	-361,73	-511,70	-590,12	-674,79	-639,82	-593,10	Rekabet Gücü Düşük
5804	764,40	688,29	551,91	579,39	561,23	577,50	601,39	563,43	827,56	723,38	Rekabet Gücü Var
5805	-462,73	-455,07	-551,00	-645,88	-570,96	-394,80	-446,70	-537,39	-758,44	-487,76	Rekabet Gücü Düşük
5806	504,08	572,11	551,28	682,07	739,23	607,50	640,53	659,41	622,26	695,10	Rekabet Gücü Var
5807	36,58	24,66	40,20	-0,27	25,68	31,25	14,68	49,76	35,69	38,16	Rekabet Gücü Sınırdadır
5808	577,60	573,67	623,43	599,16	575,01	682,32	631,94	647,95	643,18	493,66	Rekabet Gücü Var
5809	-602,32	-595,71	-556,65	-646,46	-531,42	-519,72	-588,80	-460,63	-561,82	-501,28	Rekabet Gücü Düşük
5810	158,07	169,56	133,74	145,95	132,69	147,91	109,45	104,22	67,33	67,49	Rekabet Gücü Var
5811	42,88	75,78	69,62	20,31	60,95	64,13	-5,74	-0,01	-19,15	-23,47	Rekabet Gücü Sınırdadır
5901	-414,46	-438,66	-263,26	-500,72	-469,99	-492,83	-413,38	-447,06	-494,72	-437,64	Rekabet Gücü Düşük
5902	256,41	206,68	152,84	134,83	132,00	145,97	133,37	144,01	348,82	124,63	Rekabet Gücü Var
5903	329,66	315,76	328,05	307,47	333,21	337,37	308,49	347,73	448,61	292,20	Rekabet Gücü Var
5904	-159,54	87,01	110,55	113,84	71,74	186,93	35,88	13,46	94,09	95,48	Rekabet Gücü Var
5905	-168,72	-287,56	-328,13	-123,05	-180,71	-109,63	-227,73	-70,87	-127,14	-152,01	Rekabet Gücü Düşük
5906	273,56	245,07	177,71	126,32	85,99	88,95	32,05	37,72	6,28	93,44	Rekabet Gücü Var
5907	405,50	188,67	142,39	309,36	19,96	54,12	22,61	28,25	26,89	10,89	Rekabet Gücü Var
5908	-204,55	-239,23	-281,14	-262,50	-218,44	-209,25	-138,27	-37,51	-74,92	-191,24	Rekabet Gücü Düşük
5909	8,46	110,94	160,06	43,13	104,09	285,91	228,28	233,06	238,33	232,28	Rekabet Gücü Var
5910	-390,95	-403,35	-393,32	-481,95	-450,67	-474,75	-433,67	-382,47	-374,69	-370,66	Rekabet Gücü Düşük
5911	-115,23	-177,70	-166,95	-136,79	125,94	-110,65	-112,53	-78,83	-80,02	-72,63	Rekabet Gücü Düşük

Türkiye’de GTİP 50 ipek sektörünün alt sektörleri incelendiğinden AKÜ değerlerinin genel olarak -50’den daha düşük olduğu görülmektedir. Ancak 5007 GTİP grubunda AKÜ değerlerinin -50 ve +50 arasında olduğu ortaya çıkmıştır. Bu veriler ışığında Türkiye’nin ipek alt sektörlerinde rekabet gücü düşük veya sınırdadır.

Tekstil sektöründe GTİP 51 yün ürünlerinin alt sektörlerine ait AKÜ değerleri 6 alt sektör için -50’nin altında yer almıştır ve Türkiye’nin GTİP 5102, 5103, 5104, 5107, 5108 ve 5111 alt sektörleri için rekabet gücü düşüktür. GTİP 5101, 5112 ve 5113 sektör için ise AKÜ değerleri -50 ile +50 arasında yer almaktadır. Bu 3 alt sektör için rekabet gücü sınırdadır. GTİP 5105, 5106 ve 5109 için ise AKÜ değerleri +50’nin üzerinde hesaplanmıştır. Bu 3 alt sektör için rekabet gücü vardır.

GTİP 52 Pamuk grubunun alt grupları için AKÜ değerleri hesaplanmıştır ve GTİP 5203, 5204 5206, 5207 alt sektörleri için elde edilen değerler -50’nin altında kalmıştır. 4 sektör için rekabet gücü düşüktür. GTİP 5205 ve GTİP 5212 alt sektörleri için AKÜ değerleri +50 ile -50 arasındadır ve bu sektörlerin rekabet gücü sınırdadır. GTİP 5201-GTİP 5212 arasındaki diğer kalan alt sektörlerin rekabet gücü +50’nin üzerinde hesaplanmış olup rekabet güçleri vardır.

GTİP 53 dokumaya elverişli diğer bitkisel lifler, kağıt ipliği ve kağıt ipliğinden dokunmuş mensucat grubunun yer aldığı alt sektörler için AKÜ değerleri hesaplanmıştır. GTİP 5301, 5304, 5306 ve 5310 alt sektörlerinin rekabet gücünün düşük olduğu, diğer 3 alt sektörün GTİP 5307, 5308 ve 5309’un rekabet gücünün sınırdaki olduğu tespit edilmiştir.

GTİP 54 sentetik ve suni filament için alt sektörlerin AKÜ değerleri hesaplanmıştır. GTİP 5402, 5404, 5407 ve 5408 için AKÜ değerleri +50’nin üzerindedir ve 4 alt sektörün rekabet gücünün olduğu ortaya çıkmıştır. GTİP 5403, 5405 ve 5406 için AKÜ değerleri -50’nin altında yer almıştır. Türkiye’nin tekstilin bu alt üç sektöründe rekabet gücü düşüktür.

GTİP 55 sentetik ve suni devamsız lifler grubuna ait alt sektörlerin AKÜ değerleri hesaplanmış ve rekabet gücü ortaya konulmuştur. GTİP 5501, 5502, 5503, 5504, 5505, 5507, 5508, 5512 ve GTİP 5516 için sektörlerin AKÜ değerleri -50’nin altında kalmıştır ve Türkiye’nin bu sektörler için rekabet gücü düşüktür. GTİP 5511, 5513 ve 5514 için Akü değerleri +50 ile -50 arasında yer almıştır. Tekstilin bu alt sektörleri için rekabet gücü sınırdadır. GTİP 5506, 5509, 5510 ve 5515 için AKÜ değerleri +50’nin üzerinde gerçekleşmiştir. Türkiye’nin bu alt sektörleri için rekabet gücü vardır.

GTİP 56 vatka, keçe ve dokunmamış mensucat, özel iplikler, sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya için tekstilin alt sektörlerinde AKÜ değerleri hesaplanmıştır. GTİP 5605 için AKÜ değeri -50'nin altında gerçekleşmiştir ve sektörün rekabet gücü düşüktür. GTİP 5603, 5604, 5607 ve 5609 için hesaplanan AKÜ değerleri +50 ile -50 arasında gerçekleşmiştir. Bu alt sektörlerde Türkiye'nin rekabet gücü sınırdadır. GTİP 5601, 5602, 5606 ve 5608 için AKÜ değerleri +50'nin üzerinde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin tekstilin bu 4 alt sektörler için rekabet gücü vardır.

GTİP 58 Özel dokunmuş mensucat; tuftedilmiş dokumaya elverişli mensucat; dantela; duvar halıları; şeritçi ve kaytancı eşyası; işlemlerin bulunduğu alt sektörlerden GTİP 5803, 5805 ve 5809 ait bu üç alt sektörün rekabet gücü düşüktür. GTİP 5807 ve 5811 için sektörler rekabet gücü sınırdadır. GTİP 5801, 5802, 5804, 5806, 5808 ve 5810 için sektörlerin rekabet gücünün var olduğu AKÜ değerleri hesaplanarak tespit edilmiştir.

GTİP 58 emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş dokumaya elverişli mensucat; dokumaya elverişli maddelerden teknik eşyanın altında yer alan alt sektörlerin AKÜ değeri hesaplanmıştır. GTİP 5901, 5905, 5908, 5910 ve 5911 için sektörlerin AKÜ değerleri -50'nin altında gerçekleşmiştir. Türkiye'nin bu 5 alt sektör için rekabet gücü düşüktür. GTİP 5902, 5903, 5904, 5906, 5907 ve 5909 için AKÜ değerleri +50'nin üzerinde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin bu alt sektörler için rekabet gücünün olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Günümüzde, küreselleşmenin etkisi ile dünya ekonomisinde hızlı ekonomik, teknolojik ve politik gelişmeler yaşanmakta ve bu durum ülkelerin rekabet gücünde değişimlere sebep olmaktadır. Türkiye için büyük bir öneme sahip olan tekstil sektörünün rekabet edilebilirliği ülke için büyük bir değer taşımaktadır. Tekstil sektörü için gümrük Tarife İstatistik Pozisyonuna göre (GTİP) 50-59 (57 hariç) altında yer alan toplam 89 alt sektörde yapılan hesaplamalar ve analizler doğrultusunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

GTİP 50 ve GTİP 53 numaralı tekstil ürünleri için tespit edilen AKÜ değerinin oldukça düşük olmasından hareketle, rekabet gücümüzü yükseltecek politika ve stratejiler ortaya konulmalıdır. GTİP 5003,5004, 5006, 5301, 5304,5306 ve 5310 alt sektörleri için rekabet gücünün düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu alt sektörlerin rekabet gücünün neden bu kadar düşük olduğu yakından incelenerek nedenleri detaylı bir şekilde ortaya konulmaya ihtiyaç vardır. GTİP 5007, 5307, 5308 ve 5309 için alt sektörlerin rekabet güçleri sınırdadır. Bu sektörlerde rekabet gücünün var olabilmesi için dünyadaki rakiplerin nasıl rekabet gücü sağladıkları incelenerek benzer yöntemlerin uygulamaya geçilmesi, yeni teknolojilerin kullanılması, yeni stratejiler geliştirmesi faydalı olacaktır.

GTİP 51, GTİP 52, GTİP 54, GTİP 55, GTİP 59 numaralı sektör ürünlerinin AKÜ değeri sınırda yer almasından dolayı, daha da geliştirilmeye açık olduğu sonucuna varılmıştır. Bu alt sektörlerle ilişkin özellikle zayıf yanların güçlendirilmesi önerilmektedir. GTİP 5101- GTİP 5113 arasında yer alan sektörler için 6 alt sektörün rekabet gücü düşük iken 3 sektörün sınırda, kalan 3 sektörün ise rekabet gücünün var olduğu ortaya konulmuştur. GTİP 5201- 5212 arasında 6 sektörün rekabet gücü vardır, 4 sektörün rekabet gücü düşük iken 2 sektörde ise rekabet gücü sınırda yer almıştır. GTİP 5402- GTİP 5408 için 3 sektörün rekabet gücü düşük olmasına rağmen 4 alt sektörde rekabet gücü vardır. GTİP 5501-GTİP 5516 için 9 sektörün rekabet gücü düşük, 3 sektörün rekabet gücü sınırda, 4 sektöründe rekabet gücünün var olduğu ortaya konulmuştur. GTİP 5901- GTİP 5911 için 5 sektörde rekabet gücü düşük iken 6 sektörde rekabet gücü vardır.

GTİP 56 için AKÜ değerine göre rekabet gücünün varlığı ifade edilebilir. Yine rekabet gücünün en yüksek olduğu tekstil ürün grubu GTİP 58 olarak saptanmıştır. GTİP 58 özel dokunmuş mensucat; tuftedilmiş dokumaya elverişli mensucat; dantela; duvar halıları; şeritçi ve kaytancı eşyası; işlemler altında yer alan GTİP 5801- 5811 arasındaki alt

sektörlerin rekabet gücü tespit edilmiştir. GTİP 5801, 5802, 5804, 5806, 5808 ve 5810 altında işleme tabi olan ürünlerin bulunduğu alt sektörlerin rekabet gücü vardır ve elde edilen AKÜ değerleri +50'nin çok üzerinde yer aldığı için rekabet güçleri yüksektir. GTİP 5803 ve 5809 sektörlerinin rekabet gücü düşüktür. GTİP 5807 ve 5811 alt sektörlerine ait rekabet gücü sınırdadır. Dönem dönem artış olmasına rağmen genel eğilim rekabet gücünün sınırdadır. GTİP 58'in alt sektörlerinden altısı için rekabet gücü yüksek çıkmıştır.

Tespit edilen bulgular çerçevesinde tekstilin bazı alt sektörlerinin rekabet gücü yüksek iken, bazılarında rekabet gücü zayıf veya yoktur. Yine bazı alt sektörlerde rekabet gücü sınır değerler içersindedir.

Türkiye'nin rekabet gücü düşük, sınırdadır ve yüksek olan tekstilin tüm alt sektörleri için rekabet gücünün artırılması için sektörde rekabet gücünü etkileyen tüm faktörlerin irdelenmesi, rekabet gücü için en önemli faktörlerden biri olan maliyetlerin kontrol altına alınması, bunun yanı sıra teknolojiye bağlı verimlilik artışının sağlanması, kaliteli ürün, etkin pazarlama, eğitim desteği, özgün tasarım, markalaşma, üretim altyapısının geliştirilmesi, kaynakların efektif kullanımı gibi konular önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Afatoğlu, A. (2013). Türkiye tekstil ticaretini seviyor. *Turkishtime*, 6-8. <http://www.timakademi2023.org/wp-content/themes/a23/docs/tekstil-hazir-giyim.pdf> (Erişim tarihi 15 Aralık 2015).
- Aktan, C. Ç. ve Vural, İ. Y. (2004a). *Yeni ekonomi ve rekabet*. Ankara: TİSK Yayınları.
- Altay, B. (2006). *Avrupa Birliği'nde rekabet politikaları, Türkiye ve Avrupa Birliği'nin ihracatta rekabet gücünün ölçülmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar
- Aruoba, Ç. (1999). Dünya tekstil ekonomisi. M. Tuba Ongun (Ed.), *Altıncı Ulusal İktisat Sempozyumu: Anadolu'da Hızla Sanayileşen Kentler: Kahramanmaraş Örneği içinde* (s. 31-42). <http://www.tek.org.tr/pdfs/anamaras.pdf> (Erişim tarihi 16 Aralık 2015).
- Atik, H. (2005). *Yenilik ve ulusal rekabet gücü*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çakmak, Ö. A. (2005). Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler ve rekabet gücü: Türkiye tekstil ve hazır giyim endüstrisi üzerine bir uygulama. *Ege Akademik Bakış Dergisi*. 5(1-2), 65-76.
- Daka, Zindikilani J. (2008). Linkages between trade development and poverty reduction. Advocacy Workshop Report Organised By ODCMT and CUTS-ARC. 25 June.
- Demir, Ö. (2003). *Küresel rekabette etkin devlet*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ekti, E. (2013). Tekstil sektörü raporu sektörel raporlar serisi V. T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı Düzce Yatırım Destek Ofisi., <http://www.investinduzce.gov.tr/PortalAdmin/Uploads/MarkaDuzce/Menu/da25c28e66928.pdf> (Erişim tarihi 18 Aralık 2015).
- Fagerberg, J. (1988). International competitiveness. *The Economic Journal*. 98(391), 355-374.
- Gürpınar, K. & Sandıkçı, M. (2008). Uluslararası rekabetçilik analizinde Michael E. Porter'in elmas modeli yaklaşımı: Türkiye'deki bazı endüstrilerdeki uygulanabilirliğin ve sonuçlarının araştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15, 105-126.
- IMD. (2013). *World Competitiveness Ranking*. <http://www.imd.org/news/World-Competitiveness-2015.cfm> (Erişim Tarihi: 01.02.2016).
- İTKİB. İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri. İstatistikler. http://www.itkib.org.tr/itkib/istatistik/dosyalar/2014/2014_YILLIK_GENEL_TEK_KO_NF_DERI_HALI.pdf (Erişim tarihi 12 Ocak 2016).
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage*. Creating and Sustaining Superior Performance, New York: Free Press.
- Porter, M. E. (1990). *The competitive advantage of nations*. New York: Free Press.

- Reinert, E. S. (1994). Competitiveness and its predecessors—A 500-year cross- national perspective. *Business History Conference Papers*. STEP Report No: R-03, Williamsburg - Virginia.
- Taşlıçay, M. T. (2007). *Türk tekstil sektörünün AB pazarındaki rekabet gücü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Timurçin, D. (2010). *Türkiye’de Kobilerin rekabet gücü ve rekabet üstünlüğü sağlamada kümelenmenin etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uzunoglu, H. (2008). Türk hazır giyim ve tekstil sektörünün 2008 yılı rekabet durumu (II), İzmir Ticaret Odası AR-GE Bülteni, 23-27. http://www.izto.org.tr/portals/0/iztogenel/dokumanlar/turk_hazir_giyim_ve_tekstil_sektorunun_2008_ii_h_uzunoglu_26.04.2012%2020-25-02.pdf (Erişim tarihi 19 Aralık 2015).
- Waheeduzzaman, A.N.M. & Ryans J.K. (1996). Definition, perspective and understanding of internal competitiveness: A Quest for a common ground. *Competitiveness Review*, 6(2), 7-26.
- WEF. (2015). The global competitiveness report 2011–2012. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf (Erişim tarihi 13.12.2015).
- Yazmacioğlu, S. (2006). *Türk ayakkabı sektörünün Avrupa Birliği karşısında rekabet gücü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yücel, Y. (2010). *Küreselleşme sürecinde Türk tekstil ve hazır giyim sektörünün rekabet gücü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koç, M. ve Özbozkurt O.B. (2014). Ulusların Rekabet Üstünlüğü ve Elmas Modeli Üzerine Bir Değerlendirme. *Çağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 2(3), 85-91.
- Vollrath, T (1991). *A theoretical evaluation of alternative trade intensity measures of revealed comparative Advantage*. Springer, vol. 127 (2) 265-280, June.